1591

FIRPO
3674
BIBLIOTECA NAZIONALE
TORINO

AD. GREGORIVM XIIII. PONT. MAX

GRATVLATIO

D. Seraphini. Girardi. Can. R
S. Petri. ad. Vincula

AVCTORITATE. SVPERIORVM

R O M A E,
Ex Typographia Pauli de Dianis.
CIↃ. IↃ. XCI.

MAgnum negocium eſt exſpectare, Maxime Gregori, Optime Pontifex: atque haud ſcio, an, ex humanis aerumnis, id eſt noſtris,merito inter eas reponẽdum, quibus in hac vitae moleſtia quotidiana circum ſepti,grauiſsime, & frequentiſsime affligimur. hoc autem quod propoſui,& alias quidem ego expertus, & magno meo cum dolore ſum; nunquam tamen moleſtius fortaſſe, quam hoc toto proximo interregno ſuperiori Pontificio: ideo, quia eram in eius rei deſiderio,quae decebat multos,nec niſi vni tribuenda erat, & parum conſtabat, ex eo numero cui potiſsimum deberetur. animus enim ſuſpenſa exſpectatione vtrinque verberatus(vt ego tum ſenſi)dum vnum ſperat, alterum reformidat, illaq. aura rumoris iactatus ancipiti cura viuit, non poteſt pacem habere, conflictatus hac febri,praecipue diuturna; non poteſt loco conſiſtere. atque hoc denique illud eſt, qnod grauiter paullo ante, vſu edoctus, vereq. dolebam, hominem cupiditate incenſum aliqua vehemẽtiore, exſpectãdo diſcruciari. At poſteaquã,veritate nuncia,id ſucceſsiſſe intus didici,qnod valde,quod auide cum bonis viris cupiebam,cum Populo R. exſpectabam, incredibile dictu videatur, quantopere ſim gauiſus ea voce mecum & laetatus propterea. & publice gaudebam; notus tibi non eram, nihil contraxeram tecum, ater an albus eſſem,ignorabas.quid amici,quo exultarunt gaudio,intimi tui, optimi honeſtiſsimiq. viri,familia tota? quae tum *fuit* illorum quaſi titillatio dulciſsimae voluptatis,

& quanta? ego quidem, Pater Sancte, qui in tua praedicanda innocentia & probitate gratuita, iure antè nemini concedebam, etſi gaudeo mirabiliter in gaudio ciuitatis gaudium meum, vix tamen poſſum verbis exequi eius laetitiae meae intimum ſenſum, qua laetitia mirifica & recenti, honoris tui nuncij ſalutem mihi propemodum attulerunt: cum tu, mortuo, vel exſtincto potius Vrbano, ad Eccleſiae gubernacula rite vocatus a Patribus, Romanorum numerum Pontificum auxiſti. Eſt illa quidem ad communem, Vrbis praeſertim, voluptatem grauis & honeſta ratio, quod ſi mors, cui parendum omnino eſt, ſummum Pontificem his ademit, illis eripuit; vita ex contrario, qui Chriſtus eſt, non ita multo poſt, Pontificem Summum vtriſque reſtituit, miſericordia, vt ſolet, motus; iiſq. precibus & lacrymis, quas, illo interuallo temporis crediderim ego, multas & aſsiduas optimum quemque profudiſſe. ac ſi quid per eos dies, aut cuiuſquam tentauit audacia, aut petulantia violauit; id omne ita vidimus repreſſum noui Pontificis creatione, vt, multos eſſe mihi libenter perſuadeam; quos vehementer iam poeniteat intemperantiae ſuae. Sed alia mihi occurrit quaedam nunc laetitiae cauſſa, ad gratulationem, ad famam longe praeſtantior. Nam, cum hoc ipſum mirabile eſt, in eum te locum perueniſſe, quo alij complures, ſi non aſpirabant, certe, vt aſpirarent, eos virtutes eorum notae atque illuſtres monebant, acuebant, ſtimulabant, meritaq. in Chriſtianam remp. numquam interitura: tum; quo tempore perueneris, quaue ratione; id verò ma-

gnam facit admirabilitatem. etenim, qui res humanas ponderare certo quodam iudicio ſoliti ſunt, magnum ſemper arbitrantur habuiſſe ad quamque rem efficiendam momentum, tempus ipſum: quin, obſeruatum illud fuit ſaepenumero accidiſſe, vt eadem res, alio atque alio tempore ſuſcepta & geſta, aut laudem afferret nullam, vel obſcuram; aut eximiam & immortalem. ergo hoc primum; quo poſito & ſtabilito, quem in ſtatum rerum tua inciderit virtus, maieſtaſq. pontificia, conſideremus. non enim te vrbana ſapientia, ſed caeleſtis; neque humana, ſed diuina conſilia & ſuffragia hominibus communicata, Pontificem creauerunt. Cum igitur annonae caritas plebem premeret, verſareturq. iccirco Populus R. in magnis anguſtijs rei familiaris, eoq. genere infeſtaretur hominum ager Romanus, quod ſpeciem prope iam praebuiſſet obſidionis, tum Eccleſiae praefecit ſuae Deus eum virum, conſpiciendum inſita quadam dulcedine bonitatis, quo non alium pacis alumnum, his malis depellendis aptiorem potuiſſet, communis vtilitatis amantiſsimus quiſque, nec deſiderio fingere, nec precibus optare, nec lacrymis & lamentis depoſcere; vel virtutum ſplendore, vel naturae propenſione ad miſericordiam, vel ſummi imperij ſummaeq. dominationis auctoritate ſingulari. quid, quod ardet, flagrat inteſtino bello, eoq. periculoſo Gallia vniuerſa? obſcura ſcilicet prouincia, immo clariſsima: tenue regnum, immo potentiſsimum: cuius te aliquando futurum pacificatorem, quis dubitarit?

id ſane

id ſane ex eo facile datur intelligi, quod in tanta copia virorum in omni laudis genere principum, tibi haec ante alios tam grauis demandata eſt cura, tam difficilis. non ea fuit vis vnquam humani ingenij, vt ſemper homines, quo intendiſſent cupiditatem, eo deducerentur, quaeq. cogitaſſent ipſi ſecum, & ſpe tenuiſſent, rata & certa eſſent: decipimur crebro ſpecie recti, Beatiſsime Pater, multaq. id eſſe nobis videntur, qnod minime ſunt. at contra, ſpiritus aeternus ille ac diuinus, quem nullus attingit error, quiq. nec falli poteſt, nec fallere; quod facit, quodq. fieri vult, id, neque mutandum illi eſt, neque vllum relinquit repraehenſioni cuiuſquam locum. an cauſſa quaeritur? quia, quae cogitat beata ſempiternaq. natura, conſtanti ratione cogitat, maximo conſilio cogitat, certiſsime ſapientiſsimeq. cogitat. habuit Roma, & Eccleſia, habuit hic orbis terrae Senatus grauiſsimus atque ſanctiſsimus viros eiuſmodi multos omnibus temporibus, qui poſſent, nedum vellent, & doctrinas malas euertere, & lupos, vulpeſq. diſcernere, & alio quouis pacto hāc Petri petram tueri ſtrenue atque conſeruare. ſed tantam omnium virtutum excellentiam, & quaſi varietatem; prudentiā, conſtantiam, fidem; quantam in hoc ſupremo conſilio videmus, repetere non video facile e ſuperiore memoria. cernitur, elucet in hoc Principum numero ea ingenij acies, hac vrbana exercitatione limata, tantum robur animorum, gerendarum rerum ea ſcientia, vt, qui ex illis putantur, prae alijs, parum in negotijs verſati, hi, ſi regendam totam Europam ſuſceperint,

rint, minus oneris etiam ſuſtuliſſe videantur, quam poſ ſint mentis ingenijq. ſui viribus ſuſtinere. atqui ex hoc tu Collegio Illuſtriſsimo primas tuliſti, Pontifex maxi me. te quiſque eorũ cum ſibi praeponebat, cum in ſede praecelſa illa collocatũ ſuſpiciebat, venerabatur; quã honorifice de te ſentiret, oſtendebat, confitebatur. quantus ergo is debet exiſtimari, quantã virtutis prae- ſtantiam adeptus, a quo illi fuerunt dignitate ſuperati omnes, quorũ ſapientiæ, grauitati, iudicio, ingentes fi- nes tot prouinciarum anguſti futuri ſint? at, haec tibi praeclara praecipiti conſultatione obtigerunt, delata ſunt. non poſſumus dicere; nam duo menſes interceſ- ſerunt, duo, inquam, menſes interceſſerunt: cumque eſſes bene de rebus domeſticis conſtitutus, aliud, quod crimini locum daret, nihil reſtabat. quare, ne haec ma- cula quidem, hoc telum talibus viris haerebit. quid igi- tur fuit? dicam libere quod ſentio. quemadmodum in celebri aliquo mercatu, copia nos rerum pulcherri- marum ſuſpenſos detinet, ne ſtatim id emamus, cuius cauſſa venimus, dum aliud alio magis arridet, trahitq. ad ſe: ſimiliter in Sixti V. ſucceſſore deligendo (nam Vrbanum quidem vidimus praetereuntem) cum om- nes ad id quod optimum & praeſtantiſsimum eſt, con tenderent, haeſitatio ipſa morã iniecit, idcirco, quia aeſtuans animus a conatu ſuo repellebatur, nec ſatis, quem cui praeferret, explicabat, in multis digniſsimis principatu. tamen, cum de te frequens initio fama ſur- rexiſſet, is item rei euentus fuit, qui neutiquam diſſen- tiret a principijs. Deus immortalis, quot mihi res vno

ſpiritu

ſpiritu voluendae forent. itaque generis claritatem, quae glorioſa, doctrinam ſubtiliorem, quae exquiſita, aliaq. itidem perpulcra pene innumerabilia omittenda mihi ſunt. attamen, vt vt ſit, hoc pono in oratione mea; qui ignoret Sfondratae familiae clariſsimae in Italia, & fundatiſsimae vetuſtatem, eum nihil legiſſe, nihil cognoſcere, nihil ſcire. fulcirem, ſi eſſet neceſſe, orationem meam, roborarem teſtimonio hiſtoriarum; contenderem, excitarem ex hac domo viros primarios ciuitatis, in literis nobiles, in armis illuſtres non paucos, magnis honoribus vſos, iiſq. debitis, aſsiduis laboribus perfunctos pro patria, pro regibus, pro Eccleſia. ſed in re nota quid opus eſt teſtibus? ergo iſta vetuſtiora, & remotiora praetermittamus. praeterea, de tuis gaudijs, nō de tuorum meritis, haec mihi eſt inſtituta, haec elaboratur oratio. enimuero, ſi dicere incipiam, quid patri tuo defuit, ne abeamus ad annales, ad commentaria, quid defuit patri tuo, quominus cum ampliſsimis electiſsimiſq. viris compararetur? quid habuit dignius, praeſtabilius, quid excellentius illa aetas? quae, cum vno foetu quodam modo edidiſſet eos viros, qui veterem nobis ſapientiam, & eloquentiam rettuliſſent, Alciatos, Bembos, alios; erat inter eos parēs tuus, Franciſcus Sfondratus eo loco, quo qui ſunt, laborare inuidia deſierunt. ſed hoc admirabilius, quod, cum certaret cum quolibet eorum omnibus honeſtiſsimis & praeclariſsimis rebus, illum (vide naturae bonitatem) certatim amabant omnes nihilominus, propter ſuauitatem morum, & numerabant ſuum. quae vbi reſciuiſſet is, qui

ſummae

ſummae rerum praeerat Paullus III. paucorum hominum Pontifex illuſtraturum ſe iudicauit Collegij Cardinalium amplitudinem, ſi cum illis ipſum, quod fecit, in eum ordinem cooptaſſet: vt, quos amor copularat, virtus deuinxerat, hi dignitate ne diſiungerentur. atque ille quidem mutato vitae ſtatu, ac veluti reuocatus de ſuo curſu, traductuſq. ad Eccleſiaſticas cogitationes, eundem ſe praebuit, quem ſemper antea; nihil dico amplius, hominem in vtraque fortuna cognitum; hominem omnium horarum. &, qui pietate, quod rem continet, & honeſtate direxiſſet publicam diſciplinam aeque ac domeſticam, non tantum reliquit, cum hanc vitam reliquit, gratiſsimam memoriam ſui (& magni refert in claris viris, quid de quoque ſentiat poſteritas) verum ea pignora itidem virtutis ſuae, eiuſmodi filios puberes duos, in quos prope dixeris, patrem, & proprias laudes, & familiae communes transfudiſſe. quo etiam minus de tuo fratre longa oratio expromenda fuerit, viro, heroë dignißimo patre, dignißimo maioribus ſuis, dignißimo patriae dignitate vix comparabili. nam de te, Pater Sancte, qui veriſsimus es in terris, certiſsimuſq. Petri haeres, quid dignum eloquar pro exſpectatione hominum, & magnitudine rerum? quid commemorem primum? vitam ne anteactam tuam? at haec in luce & oculis Italiae verſata eſt. an operam, & vigilantiam in Concilio cognitam Tridentino ac teſtatam, eruditionemq. praeclaram? non ſolent adhibere, qui acute vident, lucernam in clariſsimo ſole. quid, Eccleſiam tuam vt rexeris verbo, vt exem-

 plo;

plo;ſacra,res diuinas quemadmodum tractaris,& cae-
rimonias, quo ſtudio, religione, apparatu;Chriſti pa-
trimonium, quomodo tripartito diſtribueris; animo
quam paterno in pauperes,in egentes fueris, in delin-
quentes, non ſtrictim attingam, non indicabo ſaltem,
non digitum ad fontes intendam? non hoc poſtremo,
quod nihil vnquam contra rem cuiuſquam cogitaſti?
quid eſt rationis, quamobrem adminiſtrationem ego
exquiram, ſanctitatemue Cremonenſem, qui teneo
Romanam? qui de ſanctiore certus ſum? ſed redeo ad
fratrē. quo de ipſo,iure chariſsimo tibi,atque optimo,
vnum hoc ſatis habebo dicere nunc; quantum natura,
quoties vult,largiatur de ſuo,& cui vult, in Paullo Sfon
drato, in hoc heroē aperte fuiſſe declaratum. neque
enim eum Rex maximus Philippus (cum regem dico,
nemo ſe praeteritum conqueratur: eximium quid-
dam eſt & ſublime admodum nomen regium, e cae-
lo acceptum, decoratum oraculis; a poetis etiam con
celebratum) non, inquam, eum rex feciſſet tanti, niſi
cognitas habuiſſet eius ingenij vires, prudentiam,
praeſentiam animi, celeritatem, ſenſuſq. exploratos
omnes penitus hominis. at cui regi tam charus &
aptus vixit? prudentiſsimo, id quod apparet, actio-
neſque ſuas pariter & alienas ſuis ponderibus exa-
minanti; tum potentiſsimo, & religioſiſsimo; Ro-
manique Pontificis auctoritati, verbo, & re deditiſ-
ſimo. qui, cum plures nominet in ditione ſua pro-
uincias, quam caeteri oppida forſitan paternis exem-
plis eruditus, quibus abundat, is euaſit, qui ſuſtineat

tantam molem imperij amplius annis triginta, quod ſi, vt quidam ſcripſit, tueri parta, quam quaerere, non minor eſt virtus; quantum diuturnitate addetur Caroli V. virtuti militari, ex paterno imperio propagato; tantum laudibus filij allaturam diem audeo ſperare, ex eodem ſapientiſsime retento atque adminiſtrato. ergo is rex, cuiuſmodi alium vix licet recordari, Paullum Sfondratum ab Italia euocatum in Hiſpaniam iterum ac tertio, apud ſe honorifice habuit, de amplis negocijs cum eo ſermones contulit, iudicium collaudauit, eius opera vſus, conſilium ſequutus, fidem expertus, ad extremum dignum duxit, in tanta Hiſpanorum copia, hominum peritiſsimorum, qui filiae nuptias poſſet, regia maieſtate ſeruata, conciliare. Talis igitur tibi eſt pater, vigilantiſsime Gregori, taliſq. frater, maximi viri, maximis in cauſsis ſpectati & probati: quorum alter apud Pontificem Max. auctoritate plurimum cum & gratia valuerit, alter apud maximum regem; tu amborum ſuperſtes deſiderij, aetate diſpar, voluntate aequalis, gloria ſimilis, vt hunc tertium quaſi actum clauderes, tuo faelici exitu vtrumque plurimum nobilitaſti. O fortunatam natam te Pontifice Romam: nata enim profecto videri debet aliquo modo, rurſumq. condita, & vero melioribus auſpicijs, cum in ſpem erecta annonae commodioris, adde, benignitatis, clementiae, libertatis publicae, tota ſe ad te cum ſuis ciuibus effundit, plena ſpei bonae: cum, a te liberata ma-

gnis moleſtiſq; ſumptibus, iam ſe paullatim ex diutur-
nis incommodis recreabit: cum illae pinnae, quas illi
tempora dubia inciderant, quae Vrbano VII. cepe-
rant, te Pontifice renaſcentur, vel potius parente. ſunt
enim decreta Pontificis, facta quidem patris, huma-
niſſimiq; patris. Amat praeterea haec Vrbs, habet in
pretio, quod ſaepius, magniſq; in rebus aduerti, nobi-
litatem: non quamuis; ſed inueteratam, ſed ex annali-
bus eruẽdam; quae, noua iugiter prole renouata homi-
num & conſeruata ſui ſimilium, facile ſe per ſe ipſa de-
fendit, & inſiſtens viriliter ſuorum veſtigijs, bellum ha-
bet ſuſceptum acre cum antiquitate, cum tempore.
O nuncium iucundiſsimum patriae; cum audiuit ciui-
tas opulentiſsima, in Italiae ſita vel flore, vel robore;
cum accepit, Romam orbis caput, te Pontificem Ma-
ximum renunciaſſe: O diem Mediolani optatum il-
lum; o gratum Cremonae & laetum eundem; quo die
nobiliſsimae copioſiſsimaeq; vrbes, cuſtodes ſalutis,
propugnacula tranquillitatis, obueniſſe tibi illud co-
gnouerunt, quod exoptabant ambae tanto ante, quod
ſitiebant. quibus de vrbibus quid ego plura loquar? ſa
tis hoc erit innuere, earum terrore, multorum in nos
conceptum immane odium, incluſum venis contine-
ri. non poteſt induſtria certe tantum, quantum natura:
ad iſtam enim ſpectat docere, quae aberrat perquam
raro a ſuis inuentis; illa ſe diſcere profitetur, & imita-
tione ſequi: tametſi, non ſequi modo interdum, ſed
aſſequi frequenter etiam, & vincere. non potuit oppo-
nere alpes Barbaris prudentia, potuit vrbes: illarum

iuga,

iuga, harum moenia ſunt ſuperanda male de Pontifice cogitantibus (hos enim Barbaros voco) alpes niuib us perterrent hoſtes, vnde tractum nomen; vrbes praeſidijs, & armis, & animis ciuium fortiſsimorum: ibi Annibal temerita tis luit paenas, relicto oculo (amiſſo volui dicere) hic Haſdrubalis copiae deletae diuinitus, ne deleretur Italia, exterarum gentium votum, belli pacisq. magiſtra, ſedes virtutis, domicilium religionis: quā ſic orbis auctor Chriſtus ſuis inſigniuit notis amoris prouinciam, vt, cum in ipſam tranſtuliſſet quondam ſuae ſponſae Eccleſiae ſolium; in eandem, poſteris ſaeculis, & Virginis matris caſtiſsimam ſanctiſsimamq. Domum tranſportādam curaret, ex longiſsime diſiunctis regionibus, ex vltimis terris. Nunc profecto Roma cumulatur gaudio; nunc ſibi ea pollicetur, adeo etiam aſciſcit vſucapit, re certa, ſpe explorata, quae de vere Gregorio, ſummo Pontifice, Principe optimo, aut libri tradunt, aut neceſsitas poſtulat. reuixit enim pax, reſpirauit annona, literae oculos ſuſtulerunt. ſed quid haec ego nominatim? adeſt Pij IIII. temporum faelicitas, rediit magnificētia omnium rerum. haec tenemus, haec ſunt in noſtris bonis; ſperamus maiora, & accipiemus in dies, & vberiora. Tu aequitate Vrbem ſtabilies, tu ſuſtentabis benignitate inopiā plebis; prudentia tua trahemus tutam tranquillamq. pacem: tu latrones, tu ſicarios diſsipabis; in reos animaduertes ea regula, ea praeſcriptione, quae te non ſinat alere impunitatem, quae diſcedere a natura tua nō patiatur. quid exhauſti labores? quid iuris magna diuinarumq. rerū cognitio,

vigilijs

vigilijs parta, ſudore percepta, an non te, homines do-
ctos ad illuſtrandos hortabitur? incitabit? illi vero, cum
hoc exſpectabunt ab eruditiſsimo Pontifice, tum pro
certo habent illud iam, futurum propediem, vt au-
geantur a te ijs commodis, proficiſci quae ab eo poſ-
ſunt, qui ipſe expertus ſit, virtutem, vel in ampla for-
tuna, nocturnis laboribus, non diurnis plumis com-
parari. Quae cum ita ſint, non poſſumus, magnis de
cauſsis, te Maximum factum non vehementer laeta-
ri; quo incolumi, quo imperante, & literarum no-
bilitas, & nobilitatis amplitudo, & reliquae tenuis
item partis honeſtas conſeruabitur. quae cum fient,
& quoties fient conſilio, imperio, faelicitate tua,
toties acceſsio fiet ornamentis tuis, toties reddes te
paratiorem ad reſpondendum, cum, ſupremo die, ex-
tremo ſpiritu loqueris cum inimicis tuis in porta.
Dicant, qui volunt, extollant veterum res geſtas, lau-
dando, vel regum, vel populorum: nos quidem prae-
potentis Dei merita perpetua in humanum genus ſe-
pulta eſſe non feremus; qui te, vt omnia, prouiden-
tiſsime, hac tanta confuſione rerum, his fluctibus,
vocauit ad puppim. ſic ſua viderunt ſaecula Sylue-
ſtrum, Pontificem memorabilem; ſic magnum Gre-
gorium temporum illorum atrocitas. Hi tui ſunt ve-
ri Conſules, Roma, ſi recte attendis, veriq. Dictato-
res; quorum in te amor egregius, certa fides, aucto-
ritas aeterna, multis partibus plura tibi potioraq. pe-
pererunt, quam, vel Scauri quondam illi principes
Senatus, vel Fabricij, aut Cincinnati, magiſtri caecita-

tis

tis tuae. etſi alij magis in culpa; quos dicam noſti: eos, qui cum Eccleſia, cum Deo bella geſſerunt; qui, ne Romulo Petrum, Ioui Ieſum, Veneri Virginē anteferres, reſtiterunt nimis praefracte: qui, ne voluntatem mutares, ad pietatem accederes oblatam in ſinum, impietate obſtiterunt ſua videlicet. quod vtinam ab illa mente deſtitiſſent, vtinam ſuſcepiſſent meliores cogitationes; plenum aditum ad ſalutem, nec tibi per tot annos praecluſiſſent, nec ſibi obſtruxiſſent in omnem aeternitatem: nec tantum furorem obieciſſent immanitati Barbarorum tui ſpiritus, vt vndique ad interitum tuum conuolarent; vt, tantum incendium ipſorum manibus excitatum, ruina reſtinguerent; vt te tot plagis acceptis concidentem, ardoreq. flammae conflagrantem, coram intueri ſedentes ſuſtinerent, quam, non paruum fuerat beneficium quod vidiſſent. Verum, quo ex loco eſt digreſſa, eo redeat oratio. neque tu non idem eris, qui ad hanc vſque diem, humanus & lenis in reliqua vita. non eſt credibile, viuit nemo praeditus adeo tenui cogitatione, adeo ferus & ferreus, cui facies ipſa vultuſq. tuus, certus index voluntatis in ingenuis, non faciat fidem de tua humanitate: non hac fucata, quae ſe tuetur artificio forenſi, ſed germana & vera; non, aſsidua ſimulatione quaſi colorata, ſed tibi ab incunabulis, beneficio naturae ac munere impertita. cuius, quotidie tu quidem oſtendis, vt audio; ſed vidi egomet in foro Boario, libentiſsimeque vidi, ad hortos Palatinos, ſigna certiſsima; cum vul-

 tu,

tu,cum perpetua hilaritate, cum oculis plenis amoris Populum R.proſequebaris,te viciſsim fauſtis acclamationibus proſequentem, dignitati tuae plauſus dantem;tibi cuncta,bona,laeta,fortunatiſsima ominãtem. qui ergo natura ſunt affabiles, communiq. haereditate generis;quiq. ibi vitae initia ſumpſerunt,vbi eſt manſuetudo,vbi modeſtia,vbi lenitas nata, & alta, eorum non fuerint amabiles mores? placida oratio? grata reſponſa? ſermones minime pertinaces? paſcentur in vlmis piſces ante, quomodo magnus Poeta, quam tu de hac mente conſilioq. deducaris, aut hic ſummus dignitatis gradus, haec altitudo gloriae, tibi hunc facilitatis auferant domeſticum natiuumq. ſenſum, quo excellis abundantia quadam amoris. qui ſis, qui fueris, deinceps non dijudicabitur, dum viues, ſi huc ſpectemus. non enim, vt dominationis, ita ſententiae eſt ſequuta diſsimilitudo: nec prima iacebunt, quia vltima eminent. mutauit honor iuriſdictionem, cumulus dignitatis ſolicitudinem; non ſuffragium conſuetudinem, non poteſtas naturam. non eadem eſt conditio, eadem tamen voluntas, par beneuolentia, idem propoſitum. non diſtabunt,praenuncio, teſtificor,in quantacunque rerum affluentia, non alia erunt a veteribus noua inſtituta tua: non requiram, hoc mihi eripiet nemo, non deſiderabo in Gregorio Nicolaum, neque in Petri ſucceſſore Franciſci Sfondrati haeredem; neque in Romano Pontifice, mitiſsimum, & beneficentiſsimum Cardinalem. Quare, ſecurus Populus R.Gregorio Pontifice, ſe, tum copioſius alendum fore,tum le-

 gibus

gibus regendum mollioribus, vſurpare laetanti animo illa verba non dubitabit ad laudem tuam, Deus nobis Deus nobis haec otia fecit. Tu ergo ipſum priſtina tua voluntate in egenos tenebis obligatum, ille te, pro ſua in Pontificem obſeruantia, ſubleuabit non parum, ſi quid ego video, precibus quotidianis ſuis: nec ſolum retinebit memoria beneficium tuum, verum, nactus praeterea occaſionem referendae gratiae, ſtudioſum ſe incolumitatis tuae, ſalutiſq. & cupidiſsimum probabit. Faxit Maximus ille omnium Pontifex Chriſtus & Princeps, vt, quando hoc ſenſu eius vicariam poteſtatem gerere coepiſti, quaecumque poſthac eodem animo affectabis, inſtitues, aggredieris, ita cadant, veniant ad eum exitum, quo tu ea concludi potiſsimum voluiſſes.

ILL.MO VIRO

CAMILLO · PALAEOTTO

Piſas.

AT nihil Tibi, Illuſtriſsime Palaeotte, praeter opinionem meam euenit. Quid? Non ego te noram? uirum praeſtantiſſimum, omni uirtutum genere ornatum, dignum, qui ab omnibus diligatur, ametur, obſeruetur, colatur? Non iſtam ciuitatem, quae in me, (quid autem ego tecum commune habeo?) in me, inquam, cohoneſtando omnia effudit, non ſui ſimilem ſemper fore putarem? Sunt praeterea qui non tam a ciuitatis laude pendent, quin ipſi ei, uel florentiſſimae, ac ſplendidiſsimae, lumen, ſplendoremque, addant, ornatiſsimi homines, atque, praeter ceteros, (pace aliorum dixerim) ita praeſtantes, ut, plus ne ipſi doctrinae, an ipſis doctrina debeat, dijudicari uix poſſit. obſcura, &, natura quae abſtruſa ſunt, atque recondita, ita pandunt, ita promunt, nihil ut umquam eos fugere uideatur. in his eſt Mazzonius noſter, amicus ſummus meus, quem mihi (quidnam dicam?) inuidit: nam, qua hora ille Piſas eſt profectus, ego, ut Romam peterem, nauiculam fere conſcenderam. ut ſola nocturna ſalutatione, quam mihi illius humanitas tribuit, eum paene uiderim. frui te tamen doctiſſi-

mi hominis & humanitate, & doctrina, ualde laetor; &, hoc, dolorem meum minuo. De Piſone Soatio, non eſt, cur plura. cum ille & ingenuitate ſua, & iuris uniuerſi exactiſſima cognitione, ita polleat, ut omnes ad ſe amandum facile alliciat, & mira ſui admiratione incendat. Sed, Talentonius, naturam, & doctrinam, praetergreſſus, quid habet uulgare? quid non eiuſmodi, quod non maximum, & incredibile, deſiderium omnibus, qui eum aliquando norint, relinquat? Quid Laelius Medices, noſter, deliciae utriuſque noſtrum? noſtrum, dico? immo, deliciarum omnium deliciae? quo neminem reperiri poſſe humaniorem, pares admodum paucos, certo affirmare poſſumus. O iucundos, quos tu modo, & priuatis, & publicis, curis ſolutus, traducis dies. Vtinam ego adeſſem. non tamen deſpero, quin aliquando is tibi uidear, qui ſum, & quem tu me fortaſſe uix eſſe umquam poſſe opinaris. Vera fateor. numquam ego Piſas uoluiſſem petijſſe: aut, quando, rationibus meis ita ferentibus, ualetudine quoque ipſa conuicio prorſus flagitante, iſtinc diſceſſi, uoluiſſem profecto *ἀμνηστίᾳ* quadam omnem mihi illius memoriam euellere. atque hoc, ne, iſtorum hominum, quos dixi, multorum praeterea, carens iucundiſſima conſuetudine, eam iam guſtatam meminiſſem. Illud tamen, aliqua ex parte, me conſolatur, uiuere me in Vrbe, quo bona omnia (omnibus ita fatentibus) ex uniuerſo confluunt. Certe mihi ſecus contingit, quam alijs contingere audio. nam ego, earum rerum recordatione, quas uidi, quaſq. tractaui, ualde angor; cum alij potius, eas reminiſcendo, laetentur. Factum hinc eſt, ut, a quo tempore Piſis abſum, (iam annus agitur) nullas fere, niſi admodum neceſſarias, litteras dederim: putoq. me hoc nomine, negligentiae crimine ſuſpectum, atque adeo conuictum, eſſe, qui

neque

neque ad amicos prior ſcripſerim; neque uero, eorum humaniſsimis litteris prouocatus, adhuc reſcripſerim. Ita ſum, Palaeotte ornatiſſime. Caelumq. hoc, negotiorum mole homines obruens, caerimonijs plenum, caerimonijs tamen, & ijs, quae oſtentationis ſunt, ne minimum quidem ſpatij relinquit. Viciſti tu. uicit meus in te amor; isq. antiqua religione obſtrictus. uicit memoria patris mei, qui, ſe plurimum tibi debere, fatebatur; quod ſuis & ſermonibus, & ſcriptis, in omni uita, ſemper oſtendit; cuius ego uoluntatis heres ſum. uicerunt denique, quae ſumma in te ſunt, quaeq. faciunt, ut te ſummum omnes praedicent. eximia grauitas, cum ſingulari facilitate coniuncta. Haec autem quod te Reuerendiſſimo Capponio, qui Academiam iſtam ſua praeſentia illuſtrat, quiq. Sereniſsimi Magni Ducis Ferdinandi teſtimonio plurimum reſpondet, gratum effecerint; quod ille te, te, inquam, non iſta opinantem, omnia tamen merentem, exceperit; quod ea denique praeſtiterit, a quibus quanto longius abeſſe uis, tanto magis ea tibi uel maxime deberi omnes affirmant; nil mirum. Tu tibi ipſi debere debes. quod is ſis, qui bonorum omnium amorem, & beneuolentiam, eorum quoque, quibus incognitus es, tibi concilies. quid de ijs exiſtimas, qui te norunt? qui, te permittente, atque adeo ita uolente, immo iubente, tua humanitate ſunt uſi? Ego quidem infeliciter agerem, niſi, te priuatus, in quo maximum mihi ſolatium conſtitutum omnino ſentiebam, uicarium meum iſtic haberem, me alterum, me, inquam, alterum, alterum Laelium, Laelium Gauardum, cui omnia felicia opto, cui omnia debeo, cui item te, etiam mea cauſſa, amicum eſſe, diſcupio. is, uoluntatis meae optime conſcius, tecum quod ſaepe ſit, mihi gaudeo. ego interim inter abſentes ero; & uobis inter uos de me loquentibus,

tacitus

tacitus de uobis mecum ipſe loquar. De Paullo Aemilio Sanctorio quae dicis, ea mihi grata ſunt, nec tamen noua. ſaepius ornaui te, quoad potui, apud illum: qui tamen, te a me ornari, haud facile patitur: praeuertitq. ſemper me dicentem. & de te, Illuſtriſsimoq. Cardinali, fratre tuo, bonorum omnium patrono, ex quorum me numero eſſe, ipſius humanitas, & amor, facit, ut credam, plurimi ſaepe ſermones. Is tuus eſt. utq. longe diſtat a fucata quadam uiuendi ratione, plane tuus eſt; atque omnia, quae ipſius ingenium, ingenuum, mihi crede, liberaliq. homine dignum, notare ullo pacto poſſint, prorſus a ſe reijcit. uiuit Deo. uiuit amicis. uiuit ſtudijs. minimam partem ſibi uiuit. niſi tamen Viuere illud putemus, quod Deo, quod amicis, quod ſtudijs, impartimur. Libros meos tu tibi habeas. tuos eſſe, uolo. ita, mei erunt; meiq. memoriam tibi conſeruabunt. utinam ego liber eſſem: qui libertus tuus & ſum, & eſſe uolo. Bene uale, & me amantem redama, & ob me ipſum, & ob Patrem meum, cuius memoriam tibi in mentem reuoco. Romae. Nonis Ian. CIↃ IↃ XC.

ita tuus, ut nihil prorſus ex me, meum ſit;

Aldus Manuccius.

787434